

EDITORIAL

Repere ale evoluției învățământului academic privat din România

[Evolution Landmarks of Private Academic Education in Romania]

Sorin BOCANCEA

Abstract: *In its three decades of existence, private academic education in post-communist Romania has witnessed four periods: foundation (1990-1993), the race for authorization and accreditation (1993-2002), institutional consolidation and clarification of the legal status (2002-2011) and decline – which started with Law 1/2011, and which is still in force. The most serious problem private academic education in Romania is confronted with is the dumping made by state universities, which is allowed by the Law of National Education itself. To this, other discriminations are added, generated both by legislation and by some practices of the public authorities and state universities. Currently, there is no competitive academic market in Romania and the preservation of this status quo will turn private academic education in Romania a thing of the past within maximum ten years.*

Keywords: *private education, university, discrimination, academic market, students.*

Introducere

Printre noutățile apărute după căderea regimului comunist din România s-a numărat și învățământului academic privat. A fost o noutate absolută, pentru că înainte de comunism în România nu a existat învățământ academic privat, iar apariția acestei forme de învățământ se datorează profesorilor din universitățile de stat. Nu exista în România de atunci vreun investitor care să se implice într-un proiect de asemenea factură așa cum

nu există nici în prezent, după 30 de ani, bogătașii României preferând să investească în fotbal.

Despre învățământul academic privat se vorbește astăzi în România ca despre un fenomen negativ, cauzele fiind multiple. Când apare câte o persoană agramată într-o funcție publică se și aruncă eticheta că și-ar fi făcut studiile „la vreo privată”. Dacă se dovedește că acea persoană are studii la o universitate de stat, se închide subiectul rapid. S-a încheiat recent un scandal legat de numirea unei per-

soane, absolventă a unei universități de stat la profilul Chimie, într-un post ce presupunea cunoștințe de chimie. Întrebată care este simbolul fosforului, absolventa a replicat că în facultate nu a umblat cu substanțe. Dar a absolvit Chimia la o universitate de stat. Nu s-a insistat pe acest aspect al problemei, ci pe cel al numirii ilegale. În ultimii ani, jurnalista Emilia Șercan a dat în vileag „fabricile de doctorate” din România. De la universități de stat, nu de la cele private. Sunt o serie întreagă de persoane publice, în frunte cu fostul premier Ponta, care au fost dovedite că și-au plagiat doctoratele, la universități de stat. Ale căror școli doctorale nu sunt nici în prezent acreditate, deși trebuia să fie evaluate și respectiv (re)acreditate după intrarea în vigoare a *Legii 1/2011*. O problemă gravă de sistem care este tratată cu indulgență pentru că în imaginarul public sursa răului din mediul academic românesc este indicată în zona învățământului privat. Cu un vinovat de serviciu, în rest se poate întâmpla orice.

În studiul de față, voi prezenta pe scurt rezultatele unor cercetări pe care le-am făcut începând cu anul 2011 asupra învățământului academic privat. Apoi voi prezenta câteva soluții pe care i le-am propus Ministrului Educației în anul 2020, ele devenind foarte repede istorie. Le voi menționa aici în speranța că ele vor genera cel puțin o dezbatere.

1. Etapele istorice ale învățământului academic privat

Într-un studiu publicat în serial 2011 în revista *Timpul*¹, identificasem trei etape ale evoluției învățământului academic privat din România:

„1. perioada fondărilor (1990-1993);

2. perioada cursei pentru autorizare și acreditare (1993-2002) – etapă ce începe odată cu apariția *Legii 88/1993 privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor*;

3. perioada consolidării instituționale și a clarificării statutului juridic – din 2002 până în prezent”².

4. Au trecut de atunci zece ani și în evoluția învățământului academic privat s-a mai consumat o etapă, despre care vorbesc în cea mai recentă cercetare asupra acestui fenomen³: perioada declinului – care începe odată cu *Legea 1/2011* și este încă în desfășurare.

Prima etapă a fost cea în care s-a făcut învățământ academic privat fără a exista o legislație specifică, această activitate desfășurându-se potrivit prevederilor după care funcționau organizațiile neguvernamentale din România de atunci: *Legea nr. 21/1924 pentru persoanele juridice*⁴, *Decretul nr. 31/30 ianuarie 1954*⁵ și *Decretul-lege nr. 8/31 decembrie 1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România*⁶. A fost perioada în care s-au înființat asociații și fundații ce au desfășurat activități de învățământ superior.

Apariția Legii 88/1993 privind acreditarea instituțiilor de învățământ superior și recunoașterea diplomelor a însemnat o primă legalizare specifică a activității instituțiilor de învățământ superior private. A fost legea ce a stabilit parcursul pe care o instituție de învățământ superior trebuia să-l urmeze pentru a ajunge să fie acreditată. S-a lansat atunci cursa pentru autorizarea provizorie a programelor de studii pentru ca, în final, după îndeplinirea standardelor de școlarizare și de promovabilitate, să se ajungă la acreditarea instituțională. Tot acest proces a fost gestionat de Consiliul Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEAA).

Primul deceniu de învățământ academic privat în România a fost unul al entuziasmului atât din partea celor ce doreau să urmeze studii superioare dar care nu aveau loc în instituțiile de stat, cât și din partea profesorilor din universitățile de stat care, în condițiile unei salarizări precare, au găsit încă o cale de a obține veniturile necesare asigurării unui trai decent. Au apărut și animozități între cei care aveau ore și „la privat” și cei care nu aveau. Ele vor începe să se stingă odată cu apariția OUG 133/2000⁷, prin care universităților de stat li s-a permis să școlarizeze în regim „cu taxă”. A fost prima lovitură puternică aplicată de statul român învățământului academic privat, înainte de a fi autorizate primele universități private din România.

În acel prim deceniu de învățământ privat au existat și fenomene

negative generate atât de ambiguitățile legislative, cât și de modul în care unii întreprinzători au înțeles că trebuie să fie învățământul privat. Au apărut tot felul de cooperative ce școlarizau fără respectarea standardelor, elementul politic fiind în mare măsură vinovat de această abordare (existau parlamentari care voiau să-și facă universități la ei în circumscripții pentru uzul personal și al clientelei lor). În timp, acele întreprinderi au fost desființate, însă existența lor a creat un grav prejudiciu de imagine acestui nou fenomen social care încă nu avusese timp să-și arate beneficiile.

Anul 2002 a fost cel în care au fost acreditate primele universități private din România. Astfel, s-a deschis o nouă perioadă în scurta istorie a acestui fenomen: cea a consolidării instituționale și a clarificării statutului juridic al universităților private. A fost perioada în care în România s-a înregistrat cel mai mare număr de studenți. A existat în această perioadă și anomalia de la Universitatea „Spiru Haret” care a dus la acea stare de lucruri, dar chiar și fără aceasta trendul ar fi fost același, dar la valori mai mici. Iată care era situația de la „Spiru Haret”, după cum relatează Ministrul Ecaterina Andronescu: „În 2009 m-am speriat pentru că erau 312.000 de studenți și 650 de profesori în condițiile în care, Politehnica, spre exemplu, avea circa 25.000 de studenți și 1.400 de cadre didactice. Atunci am găsit cataloage la Universitatea «Spiru Haret», unde erau trecuți 12.000 de studenți, ceea

ce pentru mine era halucinant. Aceștia dădeau examene în același timp: de fapt, se duceau cu grila de examen la un computer și rezultatele se vărsau într-un catalog online”⁸. Această aberație a fost o altă lovitură dată învățământului academic privat din România, venită de această dată din partea unei universități private. Însă nici autoritatea publică nu a fost străină de acest fenomen generat în primul rând de ea și desfășurat sub ochii ei îngăduitori timp de 7 ani. Căci autoritatea publică a emis *HG 535/1999*⁹, care la Art. 4 prevedea că „Specializările autorizate sau acreditate, care funcționează la forma de învățământ de zi, pot funcționa și la forma de învățământ seral și fără frecvență, fără a fi necesară îndeplinirea procedurii de autorizare de funcționare provizorie sau acreditare de către Consiliul Național de Evaluare Academica și Acreditare”. De această prevedere au profitat și universitățile de stat. Dar, revenind la cazul „Spiru Haret”, care a fost cel mai spectaculos, Ministrul Andronescu a intrat în conflict deschis cu respectiva universitate, au urmat procese, iar în 2012 Ministerul și Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) au stabilit că studenții școlarizați ilegal au la dispoziție 5 ani pentru a-și susține examenul de licență la universități acreditate. Însă, Premierul Victor Ponta, un plagiator dovedit, va emite *OG nr. 42/2015*¹⁰, prin care va stabili că vor beneficia de acte de studii absolvenții instituțiilor de învățământ superior acreditate și „care au fost înmatriculați, după caz:

a) la programe de studii organizate la forme de învățământ și/sau în locații geografice neautorizate;

b) la programe de studii organizate în limbă de predare neautorizată;

c) peste capacitatea maximă de școlarizare aprobată;

d) la programe de studii aflate în curs de autorizare, la data înmatriculării;

e) la programe autorizate/acreditate, cu nerespectarea condițiilor de înmatriculare sau mobilitate”.

Unde a fost ilegalitatea? Doar la privat? Nu! Acea universitate privată a interpretat prevederile legale așa cum i-a convenit, fără să țină seama de componenta „calitate”, iar Guvernul a consfințit rezultatele acestei acțiuni. Printr-un act politico-administrativ, în loc să se repare situația, așa cum a fost intenția, s-a șters cu buretele cea mai mare escrocherie din domeniul învățământului academic privat. Cine a pierdut din toată această operațiune? Victor Ponta? Nu. El a câștigat voturile celor implicați. A pierdut societatea, pentru că piața muncii a înghițit deținători de diplome fără competențe, și au fost grav afectate universitățile private ce au funcționat legal, fiindcă eticheta „fabrici de diplome” este și astăzi asociată cu învățământul academic privat.

În plin scandal „Spiru Haret” a apărut *Legea 1/2011*. O lege așteptată, care a adus clarificări în ceea ce privește statutul juridic al universităților private. Imediat după acreditări, au existat asalturi din partea unor universități private pentru ca în această lege să apară prevăzut ca, în

cazul în care universitățile se desființează, patrimoniul să revină unor persoane fizice, care se autointitulau „fondatori”. Așa cum am mai arătat, „singurul moment în care o persoană este fondatoare este acela în care înființează persoana juridică ce urmează să se ocupe cu învățământul academic. Persoana juridică pe care o fondează una sau mai multe persoane fizice va parcurge etapele necesare acreditării. În momentul acreditării, această persoană juridică oferă baza materială și resursele umane pe baza cărora se acreditează/înființează prin lege universitatea. În acel moment, persoana juridică devine fondatoare a «universității nou-create». Deci, în România, fondatoarea unei universități acreditate pot fi una sau mai multe persoane juridice. Totuși, o persoană fizică ar putea deveni fondatoare a unei universități acreditate doar dacă, în momentul în care instituția ce a funcționat provizoriu și a depus cererea de acreditare donează baza materială pentru înființarea prin lege a unei universități, ar aduce o contribuție la baza materială a noii universități, contribuție ce ar intra prin lege în patrimoniul noii instituții. Până acum, în România nu a fost niciun astfel de caz. Dar, și în această variantă, ar fi nevoie de o persoană juridică fiindcă o persoană fizică nu poate fi fondator unic al unei universități acreditate. Ce se întâmplă cu cei ce se prezintă astăzi ca fondatori ai universităților acreditate? Ei sunt doar fondatori ai persoanei(lor) juridice care a(u) fondat universitatea acreditată. Calitatea de fondator ce li se atribuie are doar valoare morală dar nu juridică”¹¹. Chiar dacă, la Art.

116 (2) din *Legea 1/2011*, se arată că „Universitățile particulare sunt fondate din inițiativa și cu resursele materiale și financiare ale unei persoane fizice, ale unui grup de persoane fizice, ale unei fundații, asociații, ale unui cult religios sau ale unui alt furnizor de educație, în condițiile legii”, legea nu se poate aplica retroactiv. Conform legilor de înființare, toate universitățile acreditate s-au înființat pe baza patrimoniilor donate de persoane juridice. Iar dacă vechea lege stabilea că, în caz de desființare, patrimoniul revine „sistemului național de învățământ”, adică se naționaliza, începând cu *Legea 1/2011*, în caz de desființare, patrimoniul revine fondatorilor, adică persoanelor juridice care au înființat universitățile.

Dacă în ceea ce privește situația patrimonială lucrurile s-au clarificat, *Legea 1/2011* va aplica învățământului academic privat o lovitură puternică, prin Art. 119 (3) care stabilește: „Instituțiile de învățământ superior au autonomie în stabilirea cuantumului taxelor și au obligația să le comunice tuturor celor interesați, inclusiv pe site-ul universității”. De aici a început *dumping*-ul universităților de stat, deoarece acestea au garantată finanțarea majorității locurilor (care era de 62,16 % în 2018)¹² la o valoare mult mai mare decât nivelul taxelor pe care îl practică. Întrucât nu depind de condițiile pieței, universitățile de stat pot să stabilească orice taxe vor. Să luăm ca exemplu programul „Psihologie”, pentru care, în 2018, finanțarea de bază a fost în valoare de 4 481 lei.

Dar, conform metodologiei CNFIS¹³, aceasta reprezintă 72% din finanțarea totală, care este de 6 223 lei. Adăugând la finanțarea de bază doar finanțarea complementară, care este în procent de 26,5 %, reiese un procent de 98,5 % (restul de 1,5 fiind fondul de dezvoltare instituțională). Deci, suma finanțării de bază și a finanțării complementare în anul 2018 a fost de 6 129 lei. Consultând site-urile a trei universități de stat, constatăm că la programul „Psihologie” taxele au fost următoarele:

a. Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași – 3 000 lei/an¹⁴ (pentru anul 2019/2020);

b. Universitatea București – 3.100 lei /an¹⁵ (pentru anul 2019/2020);

c. Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca – 2 800 lei¹⁶ (pentru anul 2018/2019).

Practic, universitățile de stat percep taxe la jumătate din valoarea

finanțării pe care o primesc de la stat. *Dumping*-ul practicat de universitățile de stat s-a produs în condițiile crizei demografice în care s-a intrat începând cu anul 2009. Voi reveni asupra acestui subiect în partea a doua a acestui studiu.

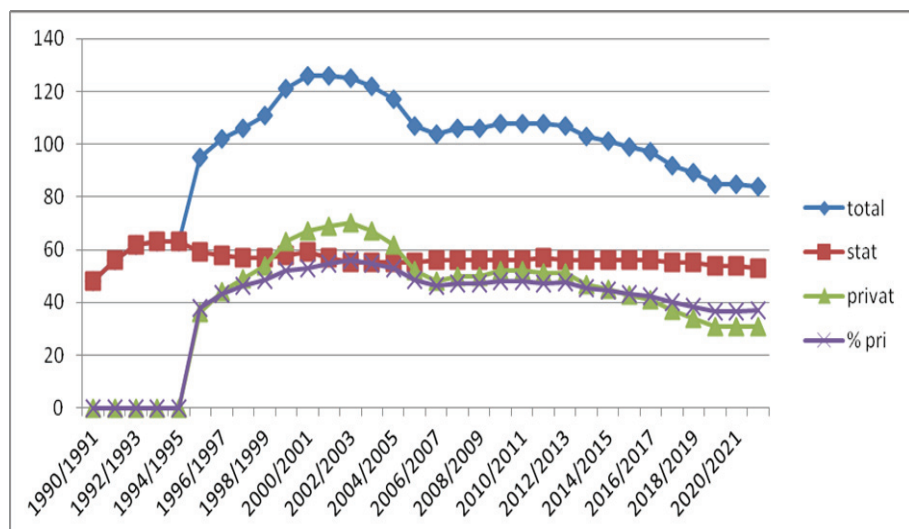
În evaluarea prezenței învățământului academic privat, indicatorul cel mai la îndemână a fost numărul universităților. S-a spus adesea că, după '89, acestea au apărut „ca ciupercile după ploaie”, menținându-se imaginea unui asalt al „privatului” asupra universităților de stat. A existat, într-adevăr, în cei 30 de ani scurși de la apariția învățământului academic privat, o perioadă în care universitățile private au fost numeric mai multe decât cele de stat. Dar, să lăsăm cifrele să vorbească. Iată situația numărului de universități private din România în perioada 1990-2021¹⁷:

Ani universitari	Total	Univ. de stat	Univ. private	Ponderea numărului univ. private (%)
1990/1991	48	48	0	0
1991/1992	56	56	0	0
1992/1993	62	62	0	0
1993/1994	63	63	0	0
1994/1995	63	63	0	0
1995/1996	95	59	36	37.89
1996/1997	102	58	44	43.14
1997/1998	106	57	49	46.23
1998/1999	111	57	54	48.65
1999/2000	121	58	63	52.07
2000/2001	126	59	67	53.17
2001/2002	126	57	69	54.76
2002/2003	125	55	70	56.00
2003/2004	122	55	67	54.92
2004/2005	117	55	62	52.99
2005/2006	107	55	52	48.60

Ani universitari	Total	Univ. de stat	Univ. private	Ponderea numărului univ. private (%)
2006/2007	104	56	48	46.15
2007/2008	106	56	50	47.17
2008/2009	106	56	50	47.17
2009/2010	108	56	52	48.15
2010/2011	108	56	52	48.15
2011/2012	108	57	51	47.22
2012/2013	107	56	51	47.66
2013/2014	103	56	47	45.63
2014/2015	101	56	45	44.55
2015/2016	99	56	43	43.43
2016/2017	97	56	41	42.27
2017/2018	92	55	37	40.21
2018/2019	89	55	34	38.20
2019/2020	85	54	31	36.47
2020/2021	85	54	31	36.47
2021/2022 ¹⁸	84	53	31	36.90

Tabel 1: Numărul universităților din România în perioada 1990-2021.

Dinamica numărului de universități din România poate fi vizualizată în următorul grafic:

Graficul 1: Dinamica numărului de universități din România în perioada 1990-2021

În *Raportul privind starea învățământului superior din România. 2019-2020*¹⁹, se menționează că în anul universitar 2019/2020 „învățământul de stat reprezintă 60% dintre instituțiile de învățământ superior”, fiind 55 de universități de stat și 35 – private. Însă, chiar dacă în HG au fost păstrate 35 de instituții private, patru dintre acestea nu mai școlarizează din 2014 și 2016. În anul universitar 2019/2020, erau 31 de universități private active. Începând cu anul universitar 2021/2022, va intra în lichidare încă o universitate privată.

Se poate observa faptul că cel mai mare număr de universități private s-a înregistrat în anul universitar 2002/2003. După acest an, în care au fost acreditate primele universități private, numărul a scăzut constant până în anul universitar 2006/2007, începând cu care a urmat o ușoară creștere până în anul universitar 2010/2011, iar după apariția *Legii 1/2011* a urmat un proces de scădere ce continuă și astăzi.

În studiul *Geneza și evoluția învățământului superior din România – în date statistice*, se arată că „După o perioadă de extindere a rețelei de unități din învățământul superior particular, începând cu anul universitar 2002-2003, dinamica acestora a cunoscut o variație semnificativă, prin urmare statistica instituțiilor de învățământ superior pe cele două forme de proprietate se schimbă în mod clar de la un an la altul, reflectând o «piață» a sistemului de învățământ superior tot mai concuren-

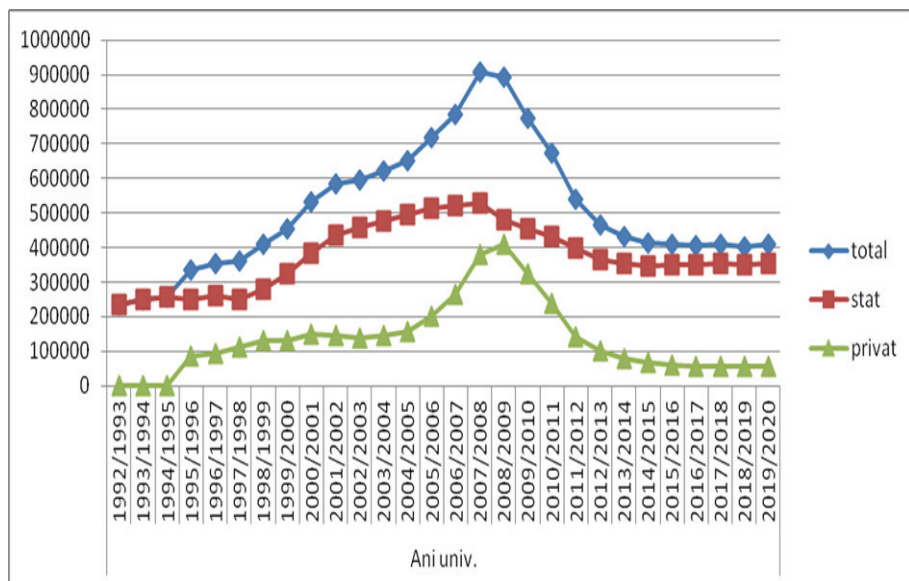
țială. De exemplu, la zece ani de la Revoluția din 1990, în România existau 59 de instituții de învățământ de stat și 67 particulare. Potrivit datelor statistice, în anul 2016, în cadrul celor 97 de instituții de învățământ superior, funcționează 560 de facultăți, 405 dintre acestea fiind cuprinse în universitățile publice”²⁰. Observația este generatoare de relaxare și chiar de veselie. Dar este eronată, pentru că nu se poate evalua piața academică după numărul universităților. Toate universitățile private din România sunt universități mici. Chiar și „Spiru Haret”, după revenirea în cadrele legii, este universitate mică. Să luăm exemplul Iașului. În anul universitar 2019/2020, în Iași erau 7 universități, dintre care 5 de stat și 2 private. Indicatorul „număr de universități” ne spune că în acest centru universitar 28,57% este învățământ privat, ceea ce ar indica existența unei piețe academice. O informație falsă ce pare a fi fundamentată statistic. Din cei cca. 45 000 de studenți din Iași doar cca. 1 300 sunt în cele două universități private, adică 2,88%. Ce diferență poate face o virgulă! Se poate spune că în Iași există o „piață tot mai concurențială” sau că avem în România așa ceva? Poți, dacă anunți că e glumă, pentru că nu toată lumea pricepe ironia.

Pentru a vedea care a fost evoluția învățământului academic privat din România, indicatorul adecvat este numărul de studenți înscriși la nivel licență. Voi reda valorile în tabelul de mai jos, pentru perioada 1992-2020²¹:

Ani univ.	Total înscriși	Universități de stat	Universități private	Procent înscriși în univ. private
1992/1993	235 669	235 669	0	0
1993/1994	250 087	250 087	0	0
1994/1995	255 162	255 162	0	0
1995/1996	336 141	250 836	85 305	25.38
1996/1997	354 488	261 054	93 434	26.36
1997/1998	360 590	249 875	110 715	30.70
1998/1999	407 720	277 666	130 054	31.90
1999/2000	452 621	322 129	130 429	28.83
2000/2001	533 152	382 478	150 674	28.26
2001/2002	582 221	435 406	146 815	25.22
2002/2003	596 297	457 259	139 038	23.32
2003/2004	620 785	476 881	143 904	23.18
2004/2005	650 335	495 034	155 301	23.88
2005/2006	716 464	513 678	202 786	28.30
2006/2007	785 506	520 263	265 243	33.77
2007/2008	907 353	526 844	380 509	41.94
2008/2009	891 098	480 239	410 859	46.11
2009/2010	775 319	452 982	322 337	41.57
2010/2011	673 001	433 063	239 938	35.65
2011/2012	539 852	399 464	140 388	26.00
2012/2013	464 529	364 916	99 676	21.45
2013/2014	433 234	353 988	79 246	18.29
2014/2015	411 229	345 336	65 893	16.02
2015/2016	410 697	351 450	59 247	14.43
2016/2017	405 638	350 149	55 489	13.68
2017/2018	408 179	352 299	55 880	13.69
2018/2019	402 700	348 500	54 200	13.45
2019/2020	407 400	351 700	55 600	13.64

Tablelul 2: Numărul de studenți școlarizați în perioada 1992-2020

Dinamica numărului de studenți poate fi vizualizată în graficul până în anul universitar 2019/2020 următor:

Graficul 2: Dinamica numărului de studenți în perioada 1992-2020.

După cum se poate vedea în situațiile expuse, după 2011, universitățile private au înregistrat o dramatică pierdere de pondere în cadrul sistemului național de învățământ. Chiar eliminând „bucla Spiru Haret”, trendul ar fi fost tot unul descendent, dar cu o mai ușoară înclinare a pantei. Criza economică și cea demografică au afectat întregul sistem național de învățământ. Însă Art. 119 (3) din *Legea 1/2011* a afectat doar universitățile private, fără a exista vreo garanție că a îmbogățit universitățile de stat, care preferă să ceară bani de la Minister în loc să-i ia de pe piață.

2. Posibile soluții

După cum am arătat, unele cauze care au dus la actuala situație a

învățământului academic privat din România au afectat întreg învățământul (criza economică și cea demografică) însă altele au ținut de anumite decizii ale autorității publice: introducerea învățământului cu taxă în universitățile de stat, în anul 2000, și introducerea posibilității practicării *dumping*-ului, în *Legea 1/2011*. Există soluții pentru a remedia situația, pentru a crea o „piață tot mai concurențială”? Sigur că da.

În anul 2000, am fost invitat la Doamna Ministru Monica Anisie la o discuție pe marginea problemelor cu care se confruntă învățământul academic privat. Înainte de acea discuție, i-am trimis un document cu câteva puncte pe care le-am considerat utile pentru discuția ce urma să aibă loc. Documentul respectiv a fost prezentat și de consilierul județean

Daniel Șandru la o conferință pe tema învățământului organizată de deputatul Alexandru Muraru la Iași.

Acel document debuta cu graficul ce reprezintă dinamica ponderii învățământului academic privat (Graficul 2). Voi reda mai jos punctele pe care le-am trimis spre a fi discutate.

2.1. Eliminarea dumping-ului universităților de stat

Pornind de la ușa pe care *Legea 1/2011* o lasă pentru *dumping*, am arătat faptul că această prevedere a avut și are următoarele consecințe:

1. *distrugerea pieței academice abia configurată* – ponderea studenților din învățământul privat (la nivel licență) din România a scăzut de la 26%, în 2011/2012, la 13,64 %, în 2019-2020.

2. *scăderea numărului de absolvenți de studii superioare* – studiind documentele de la nivel european, constatăm că România încă se află departe de obiectivul european al absolvenților de studii superioare: 25,6%, față de obiectivul programului *Educare și formare 2020* (40%) și de media europeană de 39,1%²². Dorește statul român o asemenea situație? Nu știu dacă o dorește, dar păstrează condițiile pentru ea.

3. *oferirea aceluiași serviciu la prețuri diferite* – faptul că universitățile de stat au libertatea să-și stabilească taxele a dus la situația ca același serviciu de educație să fie scump pentru stat și ieftin pentru o parte dintre consumatori. În aceeași sală de curs există două categorii de

studenți: unii beneficiază de serviciul didactic la un preț de 6 129 lei/an plătit de stat, iar alții beneficiază de același serviciu didactic de 3 000 lei/an, plătit de ei înșiși.

4. *duplicitatea universităților de stat în raport cu MEN* – universitățile de stat se plâng de faptul că MEN le-ar subfinanța, dar tot ele refuză să ia bani de pe piață, practicând taxe cu mult sub nivelul costului real al proceselor didactice și de cercetare.

Propunerea mea a fost aceea de a completa Art. 119 (3) al *Legii 1/2011* cu următorul text: „Nivelul taxelor din instituțiile de învățământ superior de stat trebuie să fie la o valoare cel puțin egală cu finanțarea/student/an asigurată de stat”. Atunci când se definește finanțarea/student/an, ar trebui luate în calcul toate cele trei tipuri de finanțări pe care le primește o universitate de stat într-un an (de bază, complementară și pentru dezvoltare instituțională), fiindcă universitățile private sunt obligate să asigure aceleași standarde având o singură sursă de finanțare: taxele. Sau, dacă am considera că este treaba statului cât investește, se poate elimina din calcul finanțarea pentru dezvoltare instituțională.

2.2. Introducerea voucherelor în învățământul academic

Conform *Constituției*, statul trebuie să asigure educația însă nu este obligat să o și furnizeze. În prezent, finanțarea de către stat îl urmează pe student doar în universitățile de stat. Acest fapt îngreădește posibilitatea unui

student lipsit de mijloace materiale de a urma studiile unui program într-o universitate privată pe care o consideră el că îi vine în întâmpinarea nevoilor/așteptărilor mai bine decât o face un program similar dintr-o universitate de stat.

Prin introducerea voucherelor în sistemul de educație, finanțarea i-ar putea fi acordată studentului în întregul sistem național de educație – atât în universitățile de stat, cât și în cele private. Voucherele vor fi acordate și studenților de la universitățile de stat înscriși la locurile cu taxă. De aceea, această măsură trebuie coroborată cu modificarea Art 119 (3) din *Legea 1/2011*, altminteri s-ar ajunge la eliminarea învățământului cu taxă de la stat, fapt ce ar genera revolta universităților de stat. Este clar că voucherele trebuie acordate tuturor studenților ce rămân în afara bugetării, altfel s-ar înlocui o discriminare cu alta. În aceste condiții, universităților de stat nu le rămâne decât să perceapă, la locurile cu taxă, o completare de finanțare care să ajungă cel puțin până la nivelul finanțării totale per student de la locurile finanțate integral de către stat. Important este ca, prin modificarea Art. 119 (3), să nu le mai fie permis să fixeze taxe sub nivelul finanțării de bază. Dacă un voucher este la valoarea finanțării de bază (la nivelul la care este acum, diferențiată în funcție de programe), la locurile cu taxă universitățile de stat ar putea să perceapă diferența până la valoarea finanțării totale per student. Vorbim de situația ideală, în

care un voucher ar avea valoarea finanțării de bază. Dar, dacă statul nu are resursele necesare, voucherul ar putea avea valoare mai mică. Dar asta nu schimbă schema stabilirii taxelor la universitățile de stat.

În prezent, înscrierea studenților la locurile integral bugetate din universitățile de stat se realizează pe criteriul meritului. Prin introducerea voucherelor, acest criteriu nu este eliminat, pentru că cei de la locurile cu taxă de la stat tot vor plăti, însă mai puțin. Important este că toți studenții au posibilitatea să aleagă ce program pot să urmeze, fără ca taxa să mai fie atât de discriminatorie.

Prin introducerea acestui sistem, se elimină discriminarea între studenții/părinții studenților care plătesc taxă din simplul motiv că studentul optează pentru un program dintr-o instituție privată și studenții/părinții studenților care urmează același program într-o universitate de stat. Ambele categorii sunt plătitoare de impozite, indiferent unde aleg să studieze, însă numai unii beneficiază de suportul statului în actul de educație. Apoi, și universitățile private produc tot pentru această piață a muncii, făcând un serviciu public la fel ca universitățile de stat. De ce să nu fie sprijinite de stat?

Acest sistem dă rezultate în sistemul de sănătate și în cel al educației la nivel preuniversitar. Cu siguranță va da rezultate și în sistemul universitar.

2.3. Introducerea subvenționării învățământului academic privat

În UE, doar în Bulgaria, Grecia și România învățământul privat este nesubvenționat. Chiar dacă *Legea 1/2011* stabilește că „statul poate subvenționa” învățământul academic privat, el nu a făcut-o niciodată. Însă, toate universitățile private sunt obligate să îndeplinească aceleași standarde de calitate la fel cu cele de stat.

Atunci când vin comisiile de evaluare ale ARACIS la o universitate privată, majoritatea evaluatorilor sunt cadre didactice la universități de stat, care vin cu prejudecățile specifice și cu neînțelegerile aferente. Privesc speriate atunci când află că o universitate privată are datorii la stat (când propriile universități de stat au datorii mult mai mari la stat, dar nu contează, căci e statul cu el însuși). De asemenea, nu înțeleg de ce universitățile private nu acordă ajutoare sociale și gratuități studenților mai mult decât o fac cele de stat. Nu cunosc ce înseamnă să funcționezi fără subvenții și în condițiile în care practicarea *dumping*-ului de către universitățile de stat este consfințită prin lege.

2.4. Scutirea de impozit a salariaților

O asemenea măsură a mai fost introdusă în România în domeniul IT. Dacă statul nu subvenționează universitățile private, ar putea măcar să nu le mai impoziteze salariații. Măsura ar putea fi aplicată întregului sistem național de învățământ. Dacă

tot vrem o Românie educată, de ce impozităm serviciile în educație, care sunt cele mai lipsite de profit?

2.5. Eliminarea restricțiilor pentru universitățile private ce au datorii la bugetul de stat

Existența unor datorii ale universităților private la bugetul de stat duce la îngrădirea dreptului de a accesa proiecte europene și la imposibilitatea realizării mobilităților în cadrul programului *Erasmus*, în timp ce universitățile de stat cu datorii uriașe la bugetul public pot derula astfel de proiecte. Deci, faptul că o universitate are datorii la bugetul public nu este decisiv pentru capacitatea ei de a gestiona fonduri europene și programe de mobilități.

De fapt, este blocat accesul universităților private datorează către stat la orice proiect cu fonduri publice. Și statul se plânge de nivelul scăzut al absorbției fondurilor europene. El este cauza.

2.6. Amnistia fiscală pentru toate universitățile

Pentru refacerea condițiilor egalității de șanse a tuturor instituțiilor de învățământ superior, se impune un moment T0 cu privire la datoriile acestora față de stat. În cazul instituțiilor de stat, se va elimina astfel transferul de bani dintr-un buzunar în altul. În cazul instituțiilor private – câte au mai rămas pe piață –, s-ar anula niște datorii istorice, pe care oricum nu vor putea să le achite vreodată, în condițiile cvasi-mono-

polului și *dumping*-ului învățământului de stat.

În ambele cazuri (stat și privat), bugetul României nu ar avea de pierdut decât iluzia unor sume imposibil de încasat, devenind astfel mai realist. Amnistia fiscală s-a mai practicat în România, pe diverse domenii economice – de regulă, neperformante; or, în cazul instituțiilor de învățământ superior, ea ar fi o „investiție” într-un domeniu ce produce performanță după nivelul finanțării.

Încă un element: datoriile la buget ale universităților nu generează falimentul acestora, pentru că universitățile nu pot fi băgate în faliment. Iar statul nici nu poate pune poprire pe fondul de salarii. Astfel, popririle sunt doar pe fondurile care ar fi destinate dezvoltării, pentru că, în pofida legendei pe care am auzit-o și la unii evaluatori, universitățile private nu au profit. Nu sunt societăți comerciale, nimeni nu are acțiuni și nimeni nu ia dividende. Datoriile către bugetul de stat ce se acumulează de la un an la altul nu vor produce vreodată creștere a bugetului de stat dar blochează cu certitudine dezvoltarea universităților respective, atunci când acestea nu sunt ale statului.

2.7. Școlarizarea bursierilor statului român și în universitățile private

În prezent, bursierii statului român urmează cursuri doar în universitățile de stat. Cel puțin în cazul bursierilor din Republica Moldova această

condiție ar trebui eliminată. Este mai simplu pentru un student din Republica Moldova să studieze la Iași (la aproximativ 30 km de graniță) într-o universitate privată, decât în una de stat de la Timișoara sau Cluj-Napoca.

2.8. Eliminarea condiției proprietății patrimoniului

Actuala legislație impune ca o universitate privată să aibă în proprietate cel puțin 70% din patrimoniul utilizat. În cazul instituțiilor preuniversitare private, această condiție nu există și este normal să fie așa. Nici în statele occidentale pe care România le are ca model (cum ar fi Franța) nu există această condiție. Cu ce influențează statutul proprietății calitatea actului didactic? Se pot desfășura acte didactice slabe calitativ în clădiri proprii, precum și acte didactice superioare calitativ în spații închiriate. Ce este important: statutul patrimoniului sau calitatea actului didactic? Sunt suficiente doar dovezi ale garantării utilizării dotărilor pentru un ciclu de acreditare – contracte de închiriere, de comodat etc. Este ciudată condiția proprietății asupra majorității patrimoniului într-o societate ieșită din comunism. Probabil că s-a dorit a fi încă o barieră care să oprească avântul „privatizării” învățământului academic.

Am încă un argument pentru eliminarea acestei condiții. În cei 30 de ani de la apariția universităților private, toate litigiile și presiunile politice au apărut din cauza patri-

moniilor (reale, prezumate sau pur și simplu imaginare) ale acestor instituții. Atâta energie care nu are nici o legătură cu calitatea actului didactic!

În fine, ar putea apărea întrebarea: cum poți să amenajezi un laborator care nu-ți aparține și cum poți investi în orice amenajare a unui spațiu pe care nu îl ai în proprietate? În primul rând, amenajarea spațiilor de învățământ oricum nu are viață mai lungă de 5 ani, dacă este să respecti standardele. Iar în ceea ce privește laboratoarele, cercetarea se poate realiza în laboratoare ale partenerilor. Se vorbește de integrarea în piață a universităților și tendința este aceea de a le impune să aibă propriile laboratoare. Ideea de parteneriat s-a impus în România mai târziu decât legislația. O universitate cu profil umanist poate să realizeze lucrări practice în infrastructura partenerilor, care este de cele mai multe ori mai „la zi” cu ceea ce se întâmplă în domeniu. La fel, în domeniile tehnice, agenții economici pot oferi infrastructură mai avansată decât cea pe care universitățile pot să și-o modernizeze după cicluri mari. Este suficient să ne uităm la domeniul IT, unde un laborator modern din 2019 devine depășit în 2021. Are o universitate – chiar de stat, cu resurse obținute de la Ministerul Educației, de la Ministerul Telecomunicațiilor și din proiecte cu fonduri europene – posibilitatea să-l modernizeze anual? Nu, pentru că în primul rând burocrăția o împiedică. Or, un agent economic se mișcă rapid, după fluxul pieței. De ce să te încarci tu, ca uni-

versitate, cu un laborator cu o mare viteză de uzură când poți avea parteneriate cu agenții economici care își actualizează infrastructura rapid, iar studenții au posibilitatea să învețe acolo unde s-ar putea să le fie locul de muncă? Degeaba este clamată necesitatea parteneriatelor dintre universități și viitorii angajatori dacă în standarde au rămas obligațiile de a avea infrastructură la nivelul celei a angajatorilor, astfel încât universitățile nu văd o oportunitate în a încheia astfel de parteneriate. Dacă ai laboratorul tău, ce-ți mai trebuie parteneriat? Iar dacă cineva spune că-i depășit, îi arăți data punerii în funcțiune. E pe standardele ARACIS de la ultima evaluare, de acum 5 ani? Este. Păi, atât ține la noi nouitatea, 5 ani, căci nu se poate mai repede.

În concluzie, „proprietatea asupra mijloacelor de producție” nu este o garanție a calității actului didactic și de cercetare. Fapt dovedit în diferite orânduiuri.

Acestea au fost punctele ce au vizat universitățile private. Bineînțeles că este suficient să se adopte doar primele două măsuri ca lucrurile să se regleze. Dar, am preferat să propun mai multe variante care să atenueze din discriminările existente. Măsuri pentru întreținerea unei piețe academice mai sunt și ele sunt active deja în alte țări europene (scutirea de impozit a studenților ce-și plătesc școlarizarea, credite cu dobânzi modice pentru achitarea școlarizării, reduceri fiscale în cazul părinților ai căror copii urmează cursurile învățământului cu taxă etc.). Nu mai trebuie

inventat nimic în domeniu, ci doar aplicat.

2.9. Asigurarea flexibilității

În rarele ocazii în care se vorbește despre învățământul academic privat fără prejudecăți, se remarcă drept atu al acestora mobilitatea, flexibilitatea. O instituție privată nu trebuie să întreprindă demersuri la Minister pentru a-și diversifica oferta academică sau pentru a iniția un proiect de cercetare, pentru că în cazul lor nu este vorba de fonduri publice care să necesite un parcurs birocratic. Însă, acest avantaj este limitat și în cazul universităților private de cadrul legislativ în baza cărui se stabilesc cifrele de școlarizare. I-am mai trimis Doamnei Ministru Anisie un document, la care am lucrat împreună cu Profesorul Cristian Bocancea, despre acest aspect care afectează întregul învățământ academic din România.

În prezent, toate universitățile au cifre de școlarizare care rămân neschimbate timp de 5 ani, cât este un ciclu de acreditare. Cine dorește să-și schimbe cifrele de școlarizare în fiecare an trebuie să solicite evaluarea ARACIS, care costă cam cât jumătate din taxele studenților la o grupă. Dacă programul se dovedește a nu fi rentabil, respectiva universitate a făcut efortul doar pentru propășirea ARACIS.

În 5 ani pot apărea modificări ale capacității de școlarizare: fluctuații ale cererii unui program pe piață, angajări/concedieri de personal, extindere/restrângere de spații de în-

vățământ. De aceea, universitățile trebuie să aibă posibilitatea ca an de an să comunice cifra de școlarizare pe care pot să o onoreze.

Iată care sunt argumentele. Potrivit art. 8 alin. (2) din *Ordonanța de urgență nr. 75/2005 privind asigurarea calității educației*, asigurarea calității educației se face prin:

a) planificarea și realizarea efectivă a rezultatelor așteptate ale învățării;

b) monitorizarea rezultatelor;

c) evaluarea internă a rezultatelor;

d) evaluarea externă a rezultatelor.

În cadrul procesului complex de asigurare a calității, ARACIS are atribuții vizând:

- acreditarea programelor și a instituțiilor de învățământ superior (art.17, alin. 1);

- asigurarea calității (art. 17, alin. 2).

În realizarea atribuțiilor sale în domeniul acreditării, ARACIS elaborează o serie de documente care, după caz, poartă numele de:

a) metodologia și standardele de acreditare pentru diferitele tipuri de programe și furnizori de învățământ superior, care se avizează de Ministerul Educației și Cercetării și se aprobă prin hotărâre a Guvernului;

b) rapoarte de acreditare, în baza cărora MEdC elaborează actele normative pentru înființarea de structuri de învățământ superior.

În realizarea atribuțiilor sale vizând asigurarea calității, ARACIS elaborează o serie de documente denumite:

a) standarde naționale de referință și indicatorii de performanță pentru evaluarea și asigurarea calității în învățământul superior;

b) politici și strategii de acțiune, pentru creșterea calității educației în România (în colaborare cu MedC);

c) proceduri de evaluare externă a calității educației;

d) contracte de prestări de servicii pentru evaluarea externă a calității programelor și furnizorilor de programe de educație specifice învățământului superior, precum și pentru evaluarea interinstituțională a programelor similare;

e) manuale, ghiduri, lucrări de sinteză a bunelor practici de evaluare și asigurare a calității;

f) analize de sistem asupra calității învățământului superior din România;

g) Codul de etică profesională a experților ARACIS;

h) raport anual cu privire la propria activitate;

i) rapoarte de autoevaluare a calității propriei activități, în vederea pregătirii evaluării externe de către agenții similare din alte țări (o dată la 3 ani).

Aceste acte nu au caracteristica de act administrativ, ci fiecare dintre ele stă la originea unui asemenea act. Însă, autoritatea pe care o are astăzi ARACIS, ajungând să stabilească cifrele de școlarizare ale programelor de studiu, i-a fost dată de Art. 150 (1) din *Legea 1/2011*, care stabilește că „Acreditarea unui program de studii universitare de licență și stabilirea numărului maxim de studenți care pot fi școlarizați în cadrul progra-

mului și cărora li se poate acorda o diplomă de absolvire se realizează prin hotărâre a Guvernului, în urma evaluării externe realizate de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau din străinătate, înregistrată în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR)”. Astfel, fiind creată ca o instituție care realizează evaluări colegiale, prin acest articol ARACIS a devenit una care stabilește cifre de școlarizare.

ARACIS poate constata dacă o instituție sau un program îndeplinește standardele naționale privind calitatea educației, dar constatarea sa nu este în sine un act administrativ care să permită sau să interzică derularea unei activități de către un furnizor de educație, decizia rămânând la Minister. În fapt, o evaluare periodică sau una desfășurată pentru autorizare sau acreditare nu face decât să surprindă o „fotografie a momentului” – și aceea marcată de subiectivismul evaluatorilor, care au comportamente excesive, cel puțin în cazul instituțiilor private. În practică, atunci când echipa ARACIS constată o anumită capacitate de școlarizare, ea presează asupra instituției vizitate să „ceară” o cifră subdimensionată, motivând că așa se va obține „bunăvoința Consiliului”! Din bun simț (și adesea de frică), conducătorii instituțiilor nu intră în dispute cu evaluatorii și acceptă asemenea acte discreționare, alegând „răul cel mai mic”, cu toate că standardele ar permite o cifră mai mare. Și tot în practică,

echipa de evaluare pleacă cu acea propunere subdimensionată a cifrelor de școlarizare și a calificativelor, iar Consiliul are obiceiul să mai taie, cu toate că niciun membru din acel organism nu a fost în teren să verifice realitatea datelor din raport.

Cum se pot stabili cifre realiste de școlarizare? Pornind de la unicul argument al pieței concurențiale: relația dintre cerere și ofertă. În sectorul funcțiilor publice, guvernul are instrumentele necesare pentru a stabili necesarul de formare profesională pe termen scurt (5 ani), mediu (10 ani) și lung (20 de ani); în acest caz, poate să-și fixeze ținte de școlarizare în sistemul învățământului de stat, înțelegând că pe această piață se pot forma și studenți din învățământul privat. Pentru toate specializările, însă, operează un criteriu infailibil de stabilire a numărului anual de locuri: capacitatea de școlarizare declarată de către furnizorii de educație.

Chiar dacă ARACIS constată (sau decide abuziv) că o anume instituție poate școlariza un anume număr de studenți în anul universitar X, constatarea acestui evaluator nu ar trebui luată ca literă de lege, pentru că:

- valabilitatea ei nu este absolută (și nici nu se supune realist posibilității de contestare);
- capacitatea instituției se poate modifica de la un an la altul, în timp ce evaluarea ARACIS are loc la fiecare cinci ani. Nu ne putem imagina ce ar însemna ca o instituție să plătească sumele exorbitante de reevaluare anuală, doar ca să mai primească, eventual, în plus o grupă de studenți.

Privind spre standardele pe care le-a impus societății ARACIS, prin bunăvoința Ministerului Educației (care a dat putere administrativă acelor standarde), constatăm că aceste standarde ne spun care este raportul optim dintre numărul de cadre didactice și cel de studenți, pe fiecare domeniu și pe fiecare specializare. Orice universitate (autonomă, conform Constituției) poate raporta Ministerului Educației, anual, capacitatea ei de școlarizare, trimitând ca dovadă statele de funcțiuni (eventual, contractele noi, încheiate pentru anul universitar următor) și, desigur, solicitarea numărului de locuri la anul I (număr care ține și de estimarea realistă a solicitărilor de pe piață). Responsabilitatea corectitudinii și fundamentării cererii cifrelor de școlarizare trebuie lăsată în seama universităților.

De aceea, am făcut următoarele propuneri:

1. Modificarea Art. 150 (1) din *Legea 1/2011*, adică înlocuirea actualului text cu următorul: „Accreditarea unui program de studii universitare de licență se realizează prin hotărâre a Guvernului, în urma evaluării externe realizate de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau din străinătate, înregistrată în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (EQAR). Stabilirea numărului maxim de studenți care pot fi școlarizați în cadrul programului și cărora li se poate acorda o diplomă de absolvire se realizează anual prin hotărâre a Guvernului, pe

baza propunerii venite din partea senatelor universităților”.

2. Completarea art. 12 din *Legea 87/2006*, în care sunt stabilite atribuțiile comisiilor pentru evaluarea și asigurarea calității, cu următorul text: „Propun senatelor cifrele de școlarizare pentru fiecare program de studiu, conform standardelor de evaluare și asigurare a calității din sistemul național de învățământ”.

Astfel, atribuția stabilirii cifrelor de școlarizare se va transfera de la ARACIS comisiilor de evaluare din cadrul universităților, care până acum doar prezintă niște rapoarte anuale și atât. Cu această măsură, aceste comisii chiar devin importante. Oricum sunt obligate să facă evaluarea an de an, însă acum doar prezintă rapoarte de informare. Or, este cazul ca acum acele rapoarte să aibă o finalitate, ele devenind nota de fundamentare a solicitării cifrelor de școlarizare. În baza lor, comisiile vor propune senatelor cifrele de școlarizare pentru anii I ai fiecărui program, iar senatele vor adopta hotărâri pe care le va trimite Ministerului care, la rândul său, va emite HG. Putem vorbi, astfel, de eficientizarea și consolidarea autonomiei universitare. Astfel, universitățile pot să țină pasul cu cererea de pe piața muncii, pentru că au posibilitatea de a adapta oferta anual, nu după evaluările cincinale, și atunci cu ceea ce scapă de ghilotina Consiliului ARACIS.

Problema stabilirii cifrelor de școlarizare a mai fost discutată și disputată, întrucât universitățile sunt nemulțumite de ceea ce se întâmplă

acum. Răspunsul ARACIS a fost mereu același: „nu există baza legală”. Să-i dăm baza legală!

Concluzii

Prea multe concluzii nu am de formulat. În toate țările UE există învățământ academic privat, context în care previzibila lui dispariție în România nu ar fi o notă prea bună. În actualele condiții, în care această formă de învățământ academic se confruntă cu piedici majore, de la disprețul întreținut în opinia publică până la acte normative discriminatorii, în maxim zece ani învățământul academic privat din România va fi istorie.

Domeniul educației nu este unul profitabil nicăieri în Europa, motiv pentru care autoritatea publică de la diferite niveluri vine în sprijinul său, indiferent că este vorba de instituții de stat sau private. În fond, societatea își ia partea în timp, pentru că va folosi forța de muncă școlarizată. Dacă ar fi fost o investiție proastă, nimeni nu ar mai fi făcut-o. Apoi, în afară de asta, avantajul existenței unei piețe academice este uriaș și nu cred că mai trebuie să repet argumentele deja cunoscute. În actualele condiții nu se poate vorbi de o „piață academică concurențială” în România, din motivele arătate mai sus. Are probleme această formă de învățământ? Hai să vedem care sunt cauzele și să le eliminăm! Din păcate, în prezent tendința este aceea de a-l face să dispară și rămân întrebările: cine se teme de învățământul academic privat și de ce?

Note

- ¹ Sorin Bocancea, „Evoluția învățământului academic privat în România postcomunistă” în *Timpul* nr. 143/ianuarie 2011, 18-19; 144/februarie 2011, 18-19; 145/martie 2011, 18-19; 146/aprilie 2011, 14. O variantă restrânsă a acestui studiu a apărut sub același titlu în Vasile Boari, Natalia Vlas, Radu Murea (coord.), *România după douăzeci de ani*, vol. II, Institutul European, Iași, 2011, pp. 205-226. O variantă ulterioară, revăzută și adăugită, a fost publicată sub titlul „Învățământul academic în România postcomunistă” în volumul *Noi și post-comunismul*, Institutul European, 2012, pp. 133-171.
- ² S. Bocancea, „Învățământul academic în România postcomunistă”, *ed. cit.*, p. 135.
- ³ S. Bocancea, *Trei decenii de învățământ academic privat în România. Universitatea „Petre Andrei” din Iași*, Institutul European, Iași, 2021.
- ⁴ „Legea nr. 21/1924 pentru persoanele juridice (Asociațiuni și Fundațiuni)”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 27 din 6 februarie 1924.
- ⁵ „Decretul nr. 31/30 ianuarie 1954”, publicat în *Buletinul Oficial* nr. 8 din 30 ianuarie 1954.
- ⁶ „Decretul-lege nr. 8/31 decembrie 1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România”, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 9 din 31 decembrie 1989.
- ⁷ „Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 133/2000 privind învățământul universitar și postuniversitar de stat cu taxă, aprobată prin *Legea 441/2001*”, publicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 411 din 25 iulie 2001.
- ⁸ Vlad Terteleac și Simona Chirciu, „Epopeea «fabricii de diplome» Spiru Haret continuă: zeci de decani, prorectori și profesori, implicați”, 19 decembrie 2019, disponibil la https://adevarul.ro/news/eveniment/e-poepa-fabricii-diplome-spiru-haret-continua-zeci-de-decani-prorectori-profesori-implicati-1_5dfa64b05163ec4271278dc2/index.html, accesat pe 13.04.2020.
- ⁹ „Hotărârea nr. 535 din 1 iulie 1999 privind autorizarea de funcționare provizorie sau acreditarea specializărilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat și particular”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 324 din 7 iulie 1999.
- ¹⁰ „OG nr. 42/2015 - dreptul absolvenților de a beneficia de acte de studii recunoscute la finalizarea unor studii neautorizate și sancționarea instituțiilor de învățământ care școlarizează fără autorizare”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 659 din 31.08.2015.
- ¹¹ S. Bocancea, „Învățământul academic în România postcomunistă”, *ed. cit.*, pp. 145-146.
- ¹² Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior, *Raport public 2017 și 2018. Starea finanțării învățământului superior*, 2019, p. 10.
- ¹³ Cf. http://www.cnfis.ro/wp-content/uploads/2020/04/FI_2019-final-site.pdf, accesat la 2.06.2020.
- ¹⁴ Cf. <https://www.psih.uaic.ro/studenti/taxe-de-scolarizare/>, accesat la 2.06.2020.
- ¹⁵ Cf. <https://fpse.unibuc.ro/studenti/taxe-fpse>, accesat la 2.06.2020.
- ¹⁶ Cf. https://www.ubbcluj.ro/ro/taxe/files/2018-2019_Taxe_de_scolarizare.pdf, accesat la 2.06.2020.
- ¹⁷ Datele sunt luate din: Iordan Petrescu, Constantin Anghelache,

Emilia Gogu, Mădălina Gabriela Anghel. *Geneza și evoluția învățământului superior din România – în date statistice*, Editura Economică, București, 2018, pp. 347-348; pentru anul 2017/2018, din Ministerul Educației Naționale, *Raportul privind starea învățământului superior din România. 2017-2018*, p. 7. Acestea sunt completate cu datele din: „HG nr. 692/2018”, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 786 din 13 septembrie 2018; „HG nr. 326/2019”, publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 467 din 10 iunie 2019; „HG 299/2020”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 375 din 11 mai 2020; „HG 385/2021”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 374 bis/12 aprilie 2021.

¹⁸ Începând cu acest an universitar, va intra în lichidare Universitatea

Româno-Germană din Sibiu, astfel că în scurt timp vor rămâne 30 de universități private.

¹⁹ Ministerul Educației, *Raportul privind starea învățământului superior din România. 2019-2020*, p. 4.

²⁰ I. Petrescu et. all, *op. cit.*, p. 347.

²¹ Datele sunt luate din I. Petrescu et. all, *op. cit.*, p. 353 și, pentru anul 2017/2018 și 2019/2020, din rapoartele privind starea învățământului superior din România publicate de Ministerul Educației.

²² Aurélie Bernardi, Bernard Javet, Marc Saillard, *L'Europe de l'Éducation en chiffres*, 2e édition, Ministère de l'Éducation nationale et le ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche et de l'Innovation, 2018, p. 49.

Bibliografie

1. Studii și articole

BERNARDI, Aurélie, Bernardi, Bernard Javet, Marc Saillard, *L'Europe de l'Éducation en chiffres*, 2e édition, Ministère de l'Éducation nationale et le ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche et de l'Innovation, 2018.

BOCANCEA, Sorin, „Evoluția învățământului academic privat în România postcomunistă” în *Timpul* nr. 143/ianuarie 2011, 18-19; 144/februarie 2011, 18-19; 145/martie 2011, 18-19; 146/aprilie 2011, 14.

BOCANCEA, Sorin, „Evoluția învățământului academic privat în România postcomunistă” în *Vasile Boari, Natalia Vlas, Radu Murea (coord.), România după douăzeci de ani*, vol. II, Institutul European, Iași, 2011, pp. 205-226.

BOCANCEA, Sorin, „Învățământul academic în România postcomunistă” în volumul *Noi și postcomunismul*, Institutul European, 2012, pp. 133-171.

BOCANCEA, Sorin, *Trei decenii de învățământ academic privat în România. Universitatea „Petre Andrei” din Iași*, Institutul European, Iași, 2021.

Ministerul Educației Naționale, *Raportul privind starea învățământului superior din România. 2017-2018*.

Ministerul Educației, *Raportul privind starea învățământului superior din România. 2019-2020*.

PETRESCU, Iordan; Constantin Anghelache, Emilia Gogu, Mădălina Gabriela Anghel. *Geneza și evoluția învățământului superior din România – în date statistice*, Editura Economică, București, 2018.

TERTELEAC, Vlad și Simona Chirciu, „Epopoea «fabricii de diplome» Spiru

Haret continuă: zeci de decani, prorectori și profesori, implicați”, *Adevărul*, 19 decembrie 2019.

2. Legislație

„Decretul nr. 31/30 ianuarie 1954”, publicat în *Buletinul Oficial* Nr. 8 din 30 ianuarie 1954.

„Decretul-lege nr. 8/31 decembrie 1989 privind înregistrarea și funcționarea partidelor politice și organizațiilor obștești din România”, publicat în *Monitorul Oficial* nr. 9 din 31 decembrie 1989.

„H.G. nr. 692/2018 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2018-2019”, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 786 din 13 septembrie 2018.

„HG nr. 326/2019 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2019-2020”, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 467 din 10 iunie 2019.

„HG 299/2020 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2020-2021”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 375 din 11 mai 2020.

„HG 385/2021 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2021-2022”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 374 bis/12 aprilie 2021.

„Legea nr. 21/1924 pentru persoanele juridice (Asociațiuni și Fundațiuni)”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 27 din 6 februarie 1924.

„Hotărârea nr. 535 din 1 iulie 1999 privind autorizarea de funcționare provizorie sau acreditarea specializărilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior de stat și particular”, publicată în *Monitorul Oficial* nr. 324 din 7 iulie 1999.

„Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 133/2000 privind învățământul universitar și postuniversitar de stat cu taxă”, aprobată prin *Legea 441/2001*, publicată în *Monitorul Oficial al României* nr. 411 din 25 iulie 2001.

„OG nr. 42/2015 - dreptul absolvenților de a beneficia de acte de studii recunoscute la finalizarea unor studii neautorizate și sancționarea instituțiilor de învățământ care școlarizează fără autorizare, publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I nr. 659 din 31 august 2015.

3. Site-uri

www.cnfis.ro

www.uaic.ro

www.unibuc.ro

www.ubbcluj.ro